

מודלים חישוביים

תרגול מס' 8

21 בדצמבר 2016

נושאי התרגול:

- המחלקות R ו-RE.
- מונים (Enumerators).

1 המחלקות R ו-RE

1.1 הגדרה מ"ט M מקבלת (accepts) שפה L אם על קלט w : אם $w \in L$ היא מגיעה למצב מקבל ואם $w \notin L$ היא מגיעה למצב דוחה או לא עוצרת.

1.2 הגדרה מ"ט M מכריעה (decides) שפה L אם על קלט w : אם $w \in L$ היא מגיעה למצב מקבל ואם $w \notin L$ היא מגיעה למצב דוחה. בפרט, תמיד עוצרת.

1.3 הגדרה נגיד ש- $L \in RE$ אם קיימת מ"ט M המקבלת את L . נגיד ש- $L \in R$ אם קיימת מ"ט M המכריעה את L .

1.4 הגדרה המחלקה coRE היא מחלקת השפות שמשלימן הוא ב-RE. כלומר, $L \in coRE$ אם קיימת מ"ט M המקבלת את $\bar{L}$. הוכחנו בכיתה כי $R = RE \cap coRE$.

נזכיר כמה שפות מפורסמות:

- בעית העצירה - $H_{TM} = \{\langle M, w \rangle \mid M \text{ is a TM and } M \text{ halts on } w\} \in RE \setminus R$
- בעית הקבלה - $A_{TM} = \{\langle M, w \rangle \mid M \text{ is a TM and } M \text{ accepts } w\} \in RE \setminus R$
- $L_3 = \{\langle M_1 \rangle, w_1, \langle M_2 \rangle, w_2 \mid w_1 \in L(M_1) \wedge w_2 \notin L(M_2)\} \notin RE \cup coRE$

כמו כן, נזכיר כי המחלקה R סגורה תחת משלים, איחוד וחיתוך.

תרגיל 1

הוכיחו כי RE סגורה תחת איחוד.

פתרון

תהינה M_1, M_2 מ"ט המקבלות את L_1, L_2 בהתאמה. נבנה M שעל קלט w :

1. מסמלצת את M_1 ו- M_2 על w במקביל (דהיינו, בכל שלב מסמלצים צעד אחד בכל אחת מהמכונות).
2. אם אחת מהן קיבלה, קבל.
3. אם שתיהן דחו, דחה.

נכונות: אם $w \in L_1 \cup L_2$ אזי אחד מהסמלוצים יעצור ויקבל ומכאן ש- M תקבל. אם $w \notin L_1 \cup L_2$ אזי אף אחד מהסמלוצים לא יעצור ויקבל ולכן M תדחה או לא תעצור לעולם.

תרגיל 2

נגדיר את השפה $E_{TM} = \{\langle M \rangle \mid L(M) = \emptyset\}$. הוכיחו כי $E_{TM} \in \text{coRE}$.

פתרון

נוכיח כי $\overline{E_{TM}} \in \text{RE}$. נבנה מ"ט M' שמקבלת את $\overline{E_{TM}}$ כך שעל קלט $\langle M \rangle$:

1. בודקת כי $\langle M \rangle$ הוא קידוד חוקי של מ"ט. אם לא, מקבלת. יהא Σ הא"ב שמעליו M עובדת. יהא $x_1, x_2, \dots$ הסדר הלכסיקוגרפי של כל המילים מעל Σ^* .
2. לכל i החל מ-1:

(א) לכל j מ-1 עד i :

- i. סמלץ את M על x_j למשך i צעדים.
- ii. אם M מקבלת, קבל.

הנכונות:

- אם $\langle M \rangle \in \overline{E_{TM}}$ אזי קיימים i, j כך ש- M מקבלת את x_j לאחר i צעדים. מכאן, ש- M' תקבל. \
  - אם $\langle M \rangle \notin \overline{E_{TM}}$ אזי $\langle M \rangle \in E_{TM}$ ולכן לכל j M לא תקבל את x_j (לא למשנה לאחר כמה צעדים), ו- M' לעולם לא תקבל.
- הראינו כי $\overline{E_{TM}} \in \text{RE}$ ולכן $E_{TM} \in \text{coRE}$.

2 מונים (Enumerators)

2.1 הגדרה מונה (enumerator) עבור שפה L הוא פונקציה $f_L : \mathbb{N} \rightarrow L$ שהיא חשיבה ועל.

2.2 משפט $L \in \text{RE}$ אם"ם יש לה מונה.

תרגיל 3

מונה מונוטוני עבור שפה L הוא מונה כך שאם $i < j$ אזי $f_L(i) < f_L(j)$. כלומר, הוא מונה את המילים בשפה בסדר לקסיקוגרפי. הוכיחו: לכל שפה אינסופית $L \in \text{RE}$, אם"ם יש ל- L מונה מונוטוני.

פתרון

נוכיח את שני הכיוונים.

כיוון ראשון

נניח כי $L \in \text{RE}$. אזי, קיימת מ"ט M המכריעה את L . נבנה מונה מונוטוני f_L : על קלט i , נריץ את M על המילים בסדר לקסיקוגרפי ונפלוט את המילה ה- i שהתקבלה. שימו לב שמכיוון ש- M מכריעה את L , היא בפרט עוצרת על כל קלט. f_L חשיבה, מחזירה את כל המילים ב- L ומונוטונית.

כיוון שני

נניח כי L שפה אינסופית ו- f_L הוא מונה מונוטוני עבורה. נבנה מ"ט M המכריעה את L . על קלט x :

1. M תחשב את $f_L(1), f_L(2), \dots$

2. אם היא הגיעה ל- i כך ש- $f_L(i) = x$, M תקבל.

3. אם היא הגיעה ל- i כך ש- $f_L(i) > x$, M תדחה.

נכונות:

- אם $x \in L$ אזי קיים i כך ש- $f_L(i) = x$ ולכל $j < i$, $f_L(j) < x$. לכן, M תקבל.
- אם $x \notin L$ אזי לכל i , $f_L(i) \neq x$ אזי M לא תקבל. מכיוון ש- L אינסופית, קיים $y > x$ ו- j כך ש- $f_L(j) = y$. לכן, שנגיע ל- y אז M תדחה.

תרגיל 4

הוכיחו כי לכל שפה אינסופית $L \in RE$ קיימת שפה אינסופית $L' \subseteq L$ כך ש- $L' \in R$.

פתרון

$L \in RE$ אזי קיים מונה f_L עבור L . נסתכל על הסדרה $f_L(1), f_L(2), \dots$. נגדירה תת סדרה מונוטונית:

$$f_L(i_1), f_L(i_2), \dots$$

כך ש- $i_1 = 1$ ו- i_{j+1} הוא המספר הקטן ביותר שגדול מ- i_j כך ש- $f_L(i_j) < f_L(i_{j+1})$. כעת נגדיר
ו- $g(j) = f_L(i_j)$

$$L' = \{g(j) \mid j \in \mathbb{N}\}$$

לפי הבנייה שלנו, $L' \subseteq L$, היא אינסופית ו- g הוא מונה מונוטוני. g חשיבה שכן אנו צריכים לחשב מספר סופי של מילים כדי להגיע ל- $g(j)$. מהתרגיל הקודם, $L' \in R$.